

Tanulói kísérlet Ajánlott évfolyam: 8. Időtartam: 45'	Savas-lúgos oldatok	 KÉMIA VÍZ VIZSGÁLATAI
--	----------------------------	--

Kötelező védőeszköz: 	Balesetvédelmi rendszabályok:
---	--

Beszélgetés a vízről! A víz előfordulása, összetétele, tulajdonságai, szerepe az ember életében. Élettani jelentősége! A Víz szennyezése! A víz tisztaságának védelme! A víz kincs! Vigyázz rá! Nélkülözhetetlen az élet számos területén: iparban, mezőgazdaságban, egészségügyben, háztartásban és a laboratóriumokban! **Kitűnő oldószer!** A molekulavegyületek egy részét, de az ionvegyületeket is jól oldja. A forrásvizek, a különböző ásványvizek kellemes ízét a vízben oldott gázok (szén-dioxid, CO_2) és ásványi sók adják. A desztillált víz íztelen és élvezhetetlen! A vízben oldódó gázok. pl.: NH_3 , H_2S , SO_2 , CO_2 , NO_2 , HCl . A vizes oldatok kémhatása lehet savas, semleges és lúgos. Kimutatásuk indikátorokkal (jelzőanyagokkal) történik.

Tudod-e?

Milyen sav-bázis indikátorokat ismertek? Hogyan változik a színük savas és lúgos oldatban?

indikátor	savas kémhatás	semleges kémhatás	lúgos kémhatás

1. Tanári kísérlet: Sósavszökőkút kísérlet!

Szükséges eszközök: Bunsen-égő, állvány, csőfogó dióval, gázfejlesztő készülék, vasháromláb, kerámiaháló, (gázmosó palack), száraz gömblombik egyfuratú dugóval és kihúzott végű üvegcsővel, üvegcád, üvegbot, tálca, vegyszeres kanál, tiszta rongy.	Szükséges anyagok: száraz szilárd nátrium-klorid, tömény 98%-os kénsav, tömény 38%-os sósav, desztillált víz, indikátor: kék lakmusz vagy univerzális indikátor vagy piros fenolftalein oldat.
--	---

A kísérlet leírása: Az üvegcádat félig tesszük vízzel, és 4-5 csepp univerzális indikátort cseppentünk bele, majd üvegbottal megkeverjük. A gázfejlesztő lombikba 10 g nátrium-kloridot teszünk, és 1 cm^3 tömény sósavat adunk a **habzás megakadályozása** miatt. A gázfejlesztőt rögzítjük az állványba, alá helyezzük a vasháromlábát az azbeszt-hálával. A csapos tölcserbe 10 cm^3 tömény kénsavat teszünk. A készülék teljes összeszerelése után megnyitjuk a tölcser csapját, és a töménykénsavat lassan, cseppenként adagoljuk a nátrium-kloridra. A fejlődő gázt a száraz lombikba vezetjük, ha lassul a gázfejlődés, akkor a gázfejlesztő lombikot enyhén melegítjük! A hidrogén-kloriddal megtelt lombikot lezárjuk az egyfuratú dugóval, és az üvegcádban levő vízbe merítjük. Pár csepp **univerzális indikátoros vizet engedünk bele**, majd ujjunkkal befogva a lombikot kiemeljük a vízből, és jól összerázzuk a lombik tartalmát. **A lombikot a nyílásával lefelé a víz alá helyezzük, és ujjunkat gyorsan elvesszük!**

Mi történik, milyen színváltozást tapasztalunk, miért?

Tapasztalat: .....

.....

.....

.....

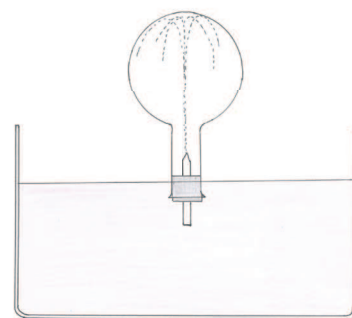
Magyarázat: .....

.....

.....

.....

.....

Érdekesség: 1dm^3 víz standard (25, 0,1 MPa nyomáson) körülmények közt kb. 450dm^3 hidrogén-klorid gázt képes feloldani!

2. Tanulói kísérlet: A szén-dioxid kimutatása

Szükséges eszközök: 2 db kémcső, 1 db oldalcsöves kémcső dugóval, hajlított üvegcső, összekötő tömlő, 2 db kémcsőfogó, kémcsőállvány, tiszta rongy.	Szükséges anyagok: mészkő CaCO_3 , hígított ecetsav CH_3COOH , univerzális indikátor, desztillált víz, meszes víz $\text{Ca}(\text{OH})_2$
--	--

A kísérlet leírása: Az oldalcsöves kémcsőbe (kisméretű frakcionáló lombik) tegyünk 2-3 g mészkövet, tegyünk az egyik kémcsőbe 5cm^3 (három ujjnyi) desztillált vizet és cseppentsünk bele 1csepp indikátort. A másik kémcsőbe 5cm^3 meszes vizet. A mészkőre öntsünk 10cm^3 ecetet és zárjuk le a dugóval. A fejlődő gázt vezessük az univerzális indikátorral megfestett vízbe, majd a meszes vízbe!

Tapasztalat: .....

.....

.....

.....

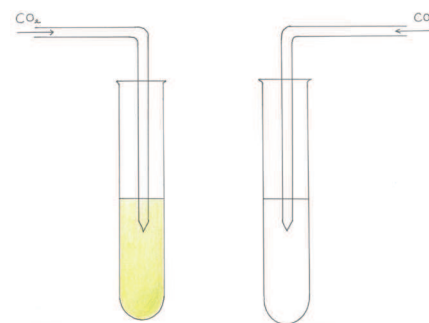
.....

Magyarázat:

.....

.....

.....

3. Tanulói kísérlet: Az ammónia NH_3 kimutatása

Szükséges eszközök: kémcső, kémcsőfogó, borszeszgő, gyufa, vegyszeres kanál, fémcspesz, üvegbot.	Szükséges anyagok: ammónium-klorid (szalmiáksó, NH_4Cl), 8%-os nátrium-hidroxid oldat: NaOH , piros lakmuszpapír, tömény sósav.
---	---

A kísérlet leírása: A kémcsőbe tegyünk fél vegyszeres kanál ammónium-kloridot, és öntsünk hozzá egy ujjnyi nátrium-hidroxid (NaOH) oldatot! A kémcső tartalmát melegítsük és tartsunk a kémcső nyílásához:

1) A megnedvesített piros lakmuszpapírt 2) A tömény sósavba mártott üvegbotot! Mit tapasztalsz?

Tapasztalat:.....

.....

.....

.....

.....

Magyarázat:.....

.....

.....

.....